

'Een klein verhaal van stenen en mensen'

MVC - aNNo, Hof Ter Beemt, Zingem

door Sara Vermeulen

Vlaanderen is bezaaid met dorpskernen in een door landbouw ontwikkeld landschap. In een ruimtelijk duurzame toekomst zal de ontwikkeling van deze kernen een bijzondere plek innemen. De uitdaging is om verdichting en inbreiding te realiseren in de dorpen mét behoud van de historisch gegroeide kwaliteiten zoals de kleinschaligheid, het gemeenschapsgevoel en de open ruimte.

In 2013 reikten Ann Pisman, Peter Vervoort en Inge Appermont een toekomstvisie aan voor de ontwikkeling van de Vlaamse dorpskernen. Ze pleiten om nieuwe gebruikers van het platteland te activeren voor het behoud van de kwaliteiten ervan. Het platteland evolueert de laatste decennia naar een multifunctionele ruimte van wonen, recreatie en toerisme. Om te voorkomen dat de typische landbouwgerelateerde karakteristieken van het landschap verloren gaan, moeten nieuwe gebruikers ook de rol opnemen van producent of beheerder ervan. Zo zal het toekomstige platteland het resultaat zijn van initiatieven van onderuit, ondersteund door vakmensen en overheid: een verzameling van kleine verhalen in plaats van grote projecten.

Zo'n klein verhaal ontvouwt zich vandaag al in de Vlaamse Ardennen. In de dorpskern van Zingem, niet ver van de kerk, staat een beschermd vierkantshoeve. De gebouwen dateren van de 19de eeuw maar de kern van het Hof ter Beemt gaat veel verder terug in de geschiedenis. Witgekalkte gebouwen omkaderen een binnenerf met kasseien en een grasperk. Een prachtige wilde kastanje maakt de idylle compleet. Rondom de hoeve ligt een grote tuin.

Zeven gezinnen kochten het in verval geraakte pand in 2014. Ze renoveerden het tot zeven woningen, aangevuld met gemeenschappelijke ruimtes waaronder binnenkoer, (fietsen)berging, parking en werkatelier. Ze renoveerden de tuin en de boomgaard en legden er een moestuin aan. De gezinnen koppelen ecologisch engagement aan liefde voor erfgoed. Ze ontrafelden de geschiedenis van de plek, maakten een beheersplan om de erfgoedwaarden veilig te stellen en zochten tegelijk naar duurzame ecologische oplossingen bij de herbestemming.

De uitvoering van het project in Zingem was in handen van aNNo architecten en MVC architecten. Opgericht in 2005, maakt aNNo deel uit van een nieuwe generatie architecten, gespecialiseerd in restauratie met een hedendaagse zin voor kwaliteit. MVC, vijf jaar later opgericht, staat dan weer voor integraal duurzaam bouwen, wat zoveel betekent als niet enkel materiaal-technische maar ook ontwerpmatige duurzaamheid. De samenwerking leidde tot een maximaal behoud van de bestaande gebouwen. De open ruimtes zoals de binnenkoer, de moestuin en boomgaard, de haag- en padenstructuur werden teruggebracht naar de functies waarvoor ze vroeger gebruikt werden. Om toekomstige veranderingen op te vangen, is elke woning als een aparte eenheid opgevat met voldoende privacy voor elke bewoner.

Ook op vlak van technieken vinden duurzaamheid en zorg voor erfgoed elkaar. De hele buitenschil is aan de binnenzijde geïsoleerd met cellulose of met kalkhennep en aan de buitenzijde afgewerkt met natuurlijke leem- en kalkpleisters. Het gelijkvloers kreeg in een deel van de woningen een kalkhennepchape op een schelpenlaag en in een ander deel een gegoten betonplaat met EPS-platen. Regenwater wordt hergebruikt voor alle huishoudelijke doeleinden. Er is een collectieve verwarmingsinstallatie met een gemeenschappelijke

pelletketel, voorzien van CO2-neutrale pellets. Het schrijnwerk is overal vervangen en voorzien van drievoudige beglazing.

Tijdens het ontwerp- en bouwproces werkten de initiatiefnemers al aan een duurzame inbedding van het nieuwe Hof Ter Beemt in het dorp. Ze spraken met de heemkundige kring, de buurt en vroegere bewoners en gebruikers over de plek en hun project. Ook nu de verbouwing is afgerond, zetten de bewoners vaak hun deuren open om mensen te ontvangen. Ze organiseren in Hof Ter Beemt rommelmarkten en lessen moestuinieren voor kinderen en je kan er ook je bestelling van lokale biovoeding ophalen.

Cohousing is in essentie een duurzame vorm van wonen omdat het inzet op collectief gebruik van ruimte, van toestellen en gereedschap. In Zingem gaat het project nog een stap verder. Het zorgt niet enkel voor verdichting maar versterkt ook het dorp, geeft het sociale impulsen en draagt tegelijk bij tot het behoud van landschappelijke en erfgoedelementen die eigen zijn aan het agrarische verleden van de hoeve.

Het zou zomaar eens kunnen dat dit kleine verhaal van Zingemse stenen en mensen ons de weg toont naar een duurzame toekomst voor landelijk Vlaanderen. Een inspiratie voor nieuwe kleine verhalen.